

دانشگاه پیام نور
دانشگاه پیام نور مشهد

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته: فقه و حقوق اسلامی

عنوان پایان نامه

نقش فقهی و حقوقی سند در اثبات دعاوی حقوقی

استاد راهنما

جناب آقای دکتر محمدعلی داوریار

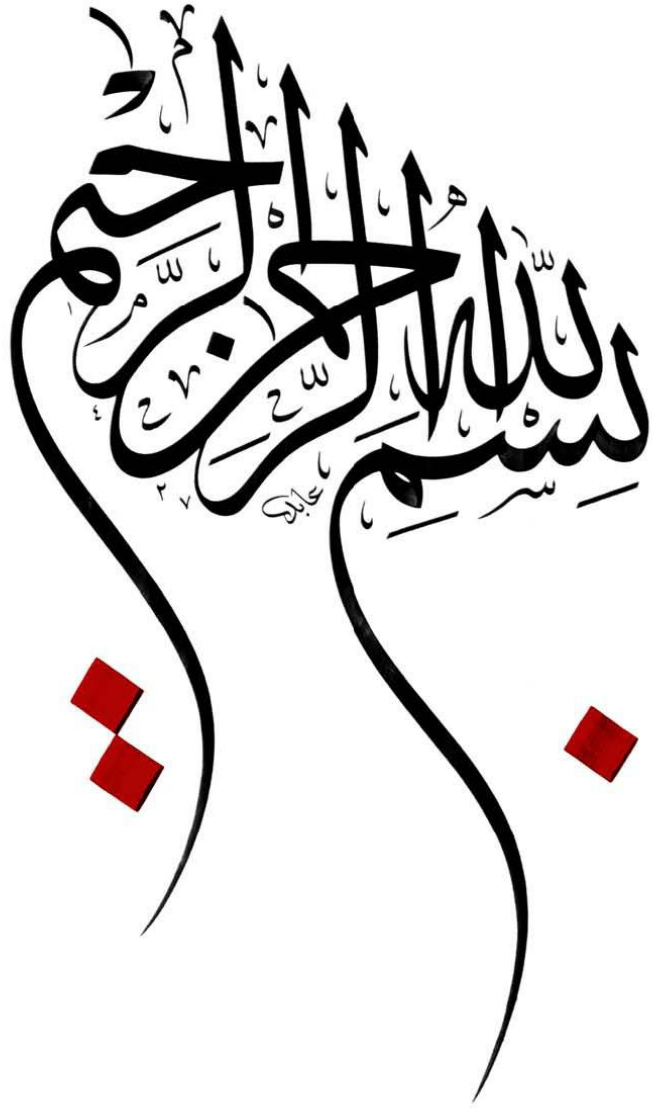
استاد مشاور

جناب آقای دکتر عباسعلی سلطانی

تحقیق

محمد اسماعیل فرهمند

زمستان 1388

سپاسگزاری

این رساله مرهون زحمات اساتیدی بزرگوار است،
پیش از همه از استادگرانقدرم جناب آقای دکتر داوریار که زحمت راهنمایی آن را برعهده
داشتند
واز جناب آقای دکتر سلطانی که زحمت مشاوره رساله را به عهده گرفته اند قدردانی نموده
و کمال تشکر را دارم.
و همچنین از زحمات مدیر محترم گروه سرکار خانم دکتر زهرا گواهی که در این مقطع
تحصیلی از راهنمایی های ایشان بهره مند گردیدم ، تشکر و سپاسگزاری می نمایم .
در پایان خداوند را شاکرم که مرا از نعمت همسری مهربان و مادری دلسوز برخوردار نمود که
تا پایان عمر موفقیت های تحصیلی و زندگی خود را مدیون دعای خیرشان می باشم .

Payame Noor University

Submitted in partial fulfillment of Requirements for the Degree of

MS In Islamic Jurisprudence and (Fiqh)

Department of Divinity

Title:

**The Role of Jurisprudence and legal's of deed
in substantiating legal claims**

By:

Mohammad esmaeil farahmand

Supervisor:

Mohammad Ali Davaryar

Advisor:

Abbas Ali Soltani

Aug.2009

In the name of God

ABSTRACT OF THE EDUCATIONAL THESIS [M.S]

Family name: **Farahmand** Name: **Mohammad Esmail**

Title of the dissertation: **The role of jurisprudence and legal's of deed substantiating legal claims**

Adviser: **Dr. Abbas Ali Soltani**

Research Guide: **Dr. Mohammad Ali Davaryar**

Faculty: **Payame Noor university**

Inclination: **Jurisprudence**

Date of Defence: 26/1/2010

Number of pages: 205

Key words: **deeds, substantiating, claims, jurisprudential legal deeds, types of deeds, ownership.**

Abstract:

The plane of claim or defending against of it with acceptable reason's cause fast reaching to right and also facilitate judgment. The main of reasons substantiation claims is written deed. Also, it is necessary people both real and legal people use of claims for maintaining spiritual and material rights in relations and if possible with regulating deeds, they use of legal advent ages of these deeds and also present mind safety for himself and society and by this mean closes invader's way to other's rights. This study try to describe advantages of deeds and also discussing about jurisprudential legal deeds and necessity it in present society for achieving to the development and health of rights.

This study consist of an introduction. Five sections and several chapters in which jurisprudence orders and legal deed are discussed.

The result of the paper is that, in Islamic laws and Islamic jurisprudence orders regulating deeds acceptable to law have important role in legal commands and claims. More ever, using of science and new techniques in regulating deeds such as cadastro prevent appearing ill legal.

With that create economy and society secure for them and also it makes fixed development of country.

Signature of research Guide

باسمه تعالی

نام خانوادگی: فرهمند	نام: محمد اسماعیل
عنوان پایان نامه: نقش فقهی و حقوقی سند در اثبات دعاوی حقوقی	
استاد راهنما: دکتر محمد علی داوریار	استاد مشاور: دکتر عباسعلی سلطانی
نماینده گروه آموزشی: دکتر زهرا گواهی	استاد داور: دکتر محمد بهروزیه

درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: الهیات	گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی
دانشگاه: پیام نور	مرکز: مشهد	تاریخ دفاع: 1388/11/8

تعداد صفحه: 205
کلید واژه ها: سند، اثبات، دعاوی، احکام فقهی سند، احکام حقوقی سند، انواع سند، مالکیت

چکیده:

طرح دعوی و یا دفاع درمقابل آن، با دلایل محکمه پسندموجب دستیابی سریعتر به حق گردیده، قضاوت نیز تسهیل می گردد. یکی از مهمترین دلایل اثبات دعاوی، سند کتبی است. بنابر این لازم است اشخاص، اعم از حقیقی و حقوقی برای تثبیت حقوق مادی و معنوی خود در مناسبات و ارتباطات خود از سند استفاده نمایند و حتی الامکان با تنظیم اسناد رسمی، ضمن برخورداری از مزایای قانونی این اسناد، امنیت خاطر را برای خود و جامعه به ارمغان آورده، راه متجاوزین به حقوق دیگران را سد نمایند. این پژوهش تلاش می کند ضمن بررسی احکام فقهی و حقوقی سند و بیان مزایای اسناد رسمی ضرورت آن را در جامعه امروزی جهت دستیابی به توسعه و بهداشت حقوقی تبیین نماید. این پژوهش شامل یک مقدمه، سه فصل و چند بخش و یک ضمیمه می باشد که در آن احکام فقهی و حقوقی سند بیان شده است.

دستاوردهای این پژوهش این است که: از نظر فقه و حقوق اسلامی، اسناد تنظیمی موافق شرع و قانون در اثبات دعاوی حقوقی و تثبیت حق نقش بسزایی دارند. افزون بر آن بکارگیری علوم و فنون جدید در تنظیم اسناد، مانند کاداسترو... ضمن صدور اسناد مدرن، مانع صدور اسناد معارض گردیده، که این امر امنیت اقتصادی، اجتماعی را ایجاد نموده، پیشرفت پایدار کشور را محقق می سازد.

فهرست مطالب

1.....	مقدمه
1.....	شناسه موضوع پژوهش
3.....	الف.اهمیت و ضرورت پژوهش
4.....	ب.سؤالهای اساسی
5.....	ج.فرضیه های پژوهشی
5.....	د.پیشینه پژوهشی و نوآوری آن
6.....	ه.اهداف
6.....	و.روش تحقیق

فصل اول: کلیات (واژگان شناسی پژوهش)

8.....	پیشگفتار
11.....	بخش اول: شناسه واژه سند
12.....	1-1-1- مفهوم سند و امضاء
13.....	1-1-1-1- تعریف سند از دیدگاه حقوق اسلامی
14.....	1-1-1-2- تعریف سند از نظر قوانین مالی ایران
14.....	1-1-1-3- تعریف سند از نظر اصول حسابداری
14.....	1-1-1-4- تعریف سند در قانون سازمان اسناد ملی ایران
15.....	1-1-1-5- تعریف سند از دیدگاه علوم کتابداری
15.....	1-1-1-6- تاریخچه پیدایش امضاء و مهر و آثار آن
17.....	1-1-2- تعریف اسناد الکترونیکی
17.....	1-1-2-1- تعریف قانونی امضای الکترونیکی
18.....	1-1-2-2- شرایط امضای الکترونیکی
18.....	1-1-2-3- اعتبار اسناد الکترونیکی
18.....	1-1-3- تعریف سند از نظر زمان (مراحل عمر)
19.....	بخش دوم: ارزشیابی اسناد و انواع آن
20.....	1-2-1- انواع سند

- 20.....1-1-2-1- انواع سند از نظر ارزش
- 21.....2-1-2-1- انواع سند از حیث اعتبار قانونی
- 21.....3-1-2-1- انواع سند از حیث درجه حساسیت
- 21.....4-1-2-1- انواع سند از حیث محتوی و موضوع
- 24.....2-2-2-1- بایگانی اسناد
- 25.....3-2-2-1- سند عادی و مصداق بارز آن قولنامه
- 27.....3-2-2-1- سابقه تاریخی و فقهی قولنامه
- 28.....1-3-2-1- نظر حنابله در خصوص اعتبار قولنامه
- 28.....2-3-2-1- اعتبار قولنامه نزد امامیه
- 30.....3-3-2-1- نظرات اخیر فقهی و حقوقی در خصوص اعتبار شرعی و قانونی قولنامه
- 30.....1-3-3-2-1- اقسام شرط به لحاظ استقلال یا وابستگی به عقد
- 31.....2-3-3-2-1- اصل آزادی قراردادها نزد برخی از فقها و حقوقدانان
- 33.....4-2-2-1- عقود تشریفاتی و عقود رضایی
- 35.....5-2-2-1- بیع تملیکی و بیع عهدی
- 36.....6-2-2-1- میزان اعتبار اسناد عادی
- 38.....7-2-2-1- انواع قولنامه
- 39.....8-2-2-1- بیعانه و انواع آن
- 41.....9-2-2-1- آثار سوء انتقال املاک با اسناد عادی
- 42.....10-2-2-1- شروط دخیل در اعتبار سند عادی
- 44.....بخش سوم : اسناد تجاری
- 45.....1-3-1- امتیازات اسناد تجاری
- 46.....1-1-3-1- مزایای مشترک برات ، سفته و چک (اسناد براتی)
- 46.....2-1-3-1- مفهوم تجریدی بودن اسناد تجاری
- 47.....3-1-3-1- موارد ابطال اسناد تجاری
- 47.....2-3-3-1- تاریخچه چک
- 47.....1-2-3-1- انواع چک
- 47.....2-2-3-1- ضمانت اجرای صدور چک بلامحل

- 48.....3-2-3-1- موادى ازقانون چك
- 48.....4-2-3-1- مزايى اقتصادى چك
- 49.....5-2-3-1- معايب چك
- 49.....6-2-3-1- مندرجات الزامى بر روى چك
- 49.....7-2-3-1- مندرجات اختيارى چك
- 50.....8-2-3-1- موارد عدم تعقيب كىفرى صادركننده چك
- 51.....9-2-3-1- شرايط مربوط به دارنده چك مطابق ماده 312 قانون مدنى
- 51.....3-3-1- تاريخچه و فايده سفته
- 52.....4-3-1- قبض انبار
- 53.....1-4-3-1- تعريف و ماهيت قبض انبار
- 53.....2-4-3-1- وجه تشابه و افتراق قبض انبار با سفته
- 53.....3-4-3-1- ظهنويسى قبض انبار
- 54.....5-3-1- برات
- 54.....1-5-3-1- فرق برات و حواله
- 55.....2-5-3-1- شرايط برات
- 56.....6-3-1- دفاتر تجارتى
- 57.....7-3-1- اسناد در وجه حامل
- 58.....1-7-3-1- نقل و انتقال سند در وجه حامل
- 59.....2-7-3-1- معايب اسناد دروجه حامل
- 59.....3-7-3-1- امتياز اسناد دروجه حامل در مقايسه با اسكناس
- 60.....بخش چهارم : اسناد رسمى
- 61.....1-4-1- اسناد رسمى
- 61.....1-1-4-1- تعريف سند رسمى در قانون مدنى
- 62.....2-1-4-1- تعريف سند رسمى در قانون ثبت
- 62.....3-1-4-1- مزايى اسناد رسمى
- 63.....2-4-1- مصاديق اسناد عادى
- 64.....1-2-4-1- مواردى كه سند عادى اعتبار اسناد رسمى را دارند

- 64.....3-4-1- انواع اسناد لازم الاجرا
- 65.....4-4-1- اسناد در حکم سند رسمی
- 67.....5-4-1- تعارض اسناد
- 67.....1-5-4-1- شرایط تحقق تعارض
- 68.....2-5-4-1- انواع تعارض
- 68.....3-5-4-1- تعارض سند رسمی با سند عادی
- 70.....4-5-4-1- تعارض سند رسمی با سند رسمی
- 70.....5-5-4-1- تعارض سند عادی با سند عادی
- 71.....6-4-1- جعل
- 71.....1-6-4-1- جعل در لغت
- 71.....2-6-4-1- جعل در اصطلاح
- 71.....3-6-4-1- اقسام جعل سند به اعتبار موضوع
- 72.....4-6-4-1- اقسام جعل سند به اعتبار نوع دعوی

فصل دوم : جایگاه سند در دانش فقه

- 75.....بخش اول : سند و نوشتار از منظر قرآن
- 77.....1-1-2- امر به کتابت در قرآن و افاده لزوم در لسان اصولیین
- 79.....2-1-2- حجیت ظواهر قرآن و اعتبار اسناد
- 80.....1-2-1-2- آیه «دین» و ترجمه آن
- 83.....2-2-1-2- سند و رابطه آن با برّ و تقوا
- 83.....3-2-1-2- تشابه تنظیم کننده سند با قاضی در ارتزاق از بیت المال
- 84.....4-2-1-2- امتنان خداوند به خاطر تعلیم در تنظیم سند
- 85.....5-2-1-2- استعمال کتابت در مفهوم قرار داد
- 86.....3-1-2- عظمت نوشته و قلم در قرآن
- 87.....1-3-1-2- اختراع خط و نوشته و آثار آن در زندگی بشر
- 87.....2-3-1-2- نقش قلم در حیات انسانها
- 88.....3-3-1-2- نقش نوشته در ثبت آیات قرآن و ضبط احادیث و اخبار

- 89.....4-3-1-2- استعمال لفظ «کتب» در قرآن به مفهوم لزوم و وجوب
- 89.....5-3-1-2- اعتبار نوشته در زمان برخی از پیامبران و ائمه (ع)
- 90.....6-3-1-2- نامه نگاری در صدر اسلام و آداب آن
- 91.....7-3-1-2- توصیه ائمه هدی (ع) به کتابت و نوشته
- 93.....بخش دوم: نقش بنای عقلا در حجیت سند
- 94.....1-2-2- سیره عقلا در کلام امام خمینی (ره)
- 95.....2-2-2- سیر تکاملی نوشته و اعتبار آن در اسلام
- 96.....3-2-2- بنای عقلا و حجیت اسناد
- 98.....4-2-2- دلالت ظواهر قرآن و سیره عقلا بر حجیت سند
- 99.....5-2-2- طریقت یا موضوعیت اسناد
- 100.....6-2-2- بنای عقلا در باره اعتبار نوشته اعلامی
- 102.....بخش سوم: اعتبار سند از منظر فقها
- 103.....1-3-2- اعتبار سند در باب وقف نزد فقه
- 106.....2-3-2- اعتبار سند در باب قضا و شهادت
- 109.....3-3-2- اعتبار سند در انعقاد عقد
- 109.....4-3-2- اعتبار نوشته در باب ازدواج و طلاق
- 112.....5-3-2- نظر فقهای مکاتب خمس در باره اعتبار کتابت در باب ازدواج و طلاق
- 113.....6-3-2- اعتبار سند در باب اقرار و وصیت
- 114.....1-6-3-2- بینه و شهادت کتبی
- 115.....2-6-3-2- نظر فقهای خمس در اعتبار سند در باب وصیت
- 116.....7-3-2- اعتبار سند در فقه امامیه
- 117.....8-3-2- اعتبار نوشته در حل و فصل دعاوی از نظر فقها

فصل سوم: جایگاه سند در دانش حقوق

- 120.....بخش اول: سند از دیدگاه حقوقدانان
- 122.....1-1-3- نوشته اعلامی
- 123.....1-1-1-3- اعلام اراده و اهمیت آن در قانون مدنی

- 124.....3-1-1-2- عدم جایگزینی کتابت بجای لفظ در برخی از امور حقوقی
- 125.....3-1-1-3- دلایل برخی از فقها در عدم اعتبار نوشته اعلامی
- 126.....3-1-1-4- پاسخ حقوقدانان به فقها و رد دلایل آنها در خصوص عدم اعتبار نوشته
- 128.....3-1-2-2- انواع نوشته در معاملات
- 128.....3-1-2-1- نوشته، وسیله اعلام اراده
- 128.....3-1-2-2- نقش نوشته به عنوان شکلی برای انعقاد معامله
- 128.....3-1-2-3- نقش نوشته به عنوان وسیله ای برای اثبات عقد
- 130.....3-1-3- بررسی دیدگاه مکتب حقوقی امامیه در خصوص تقدیم اشاره بر نوشته، توسط حقوقدانان
- 131.....3-1-4- لفظ و نوشته در قانون
- 131.....3-1-5- لزوم ابراز اذن از دیدگاه فقیهان و نقش نوشته به عنوان یکی از وسایل ابراز اذن
- 132.....3-1-6- سند نوید بخش امنیت اقتصادی و رفاه اجتماعی
- 135.....بخش دوم: تفاوت‌های نوشته سنتی و سند مدرن
- 136.....3-2-1- تفاوت در مفهوم لغوی، اصطلاحی
- 138.....3-2-2- تفاوت موضوع از نظر نظام اداری حاکم بر نوشته سنتی و سند مدرن
- 138.....3-2-3- تفاوت موضوع از نظر تفاوت اثبات گری و حقیقت نمایی
- 138.....3-2-4- تفاوت از نظر انطباق نوشته سنتی و تطبیق آن با ادله شرعی
- 139.....3-2-5- تفاوت محملهای اطلاعاتی
- 139.....3-2-6- تفاوت از نظر امکان تعرض
- 139.....3-2-7- تفاوت از نظر تجارب ملل و سیره عقلا
- 139.....3-2-8- تفاوت از نظر فراوانی ایجاد منازعه
- 140.....3-2-9- تفاوت موضوع از نظر انگیزش معکوس
- 140.....3-2-10- تفاوت موضوع از نظر ادله ناظر به اعتبار یا بی اعتباری نوشته سنتی و سند مدرن
- 142.....بخش سوم: ثبت اسناد و املاک
- 143.....3-3-1- حقوق ثبت
- 143.....3-3-1-1- ثبت در زبان عربی
- 143.....3-3-1-2- ثبت در زبان فارسی
- 143.....3-3-1-3- ثبت املاک

- 145.....1-3-1-3-3- ضرورت ثبت اسناد و املاک
- 148.....2-3-3- حقوق ثبت اسناد و املاک
- 148.....1-2-3-3- تاریخچه ثبت
- 150.....1-1-2-3-3- سیر تاریخی ثبت بطریق جدید در ایران
- 152.....2-2-3-3- ثبت عادی و ثبت عمومی
- 152.....1-2-2-3-3- تفاوت های ثبت عادی و ثبت عمومی
- 153.....3-2-3-3- آثار ثبت املاک
- 154.....1-3-2-3-3- فواید ثبت املاک
- 154.....2-3-2-3-3- حقوق ثبت و دو هدف مهم آن
- 156.....4-2-3-3- آثار ثبت اسناد
- 156.....1-4-2-3-3- اعتبار تمام محتویات سند رسمی
- 157.....2-4-2-3-3- اعتبار مندرجات سند رسمی
- 157.....3-4-2-3-3- دعوی مخالف مندرجات سند رسمی
- 157.....4-4-2-3-3- معتبر بودن سند رسمی در برابر اشخاص ثالث
- 158.....5-4-2-3-3- لازم الاجرا بودن سند رسمی
- 159.....6-4-2-3-3- ضمانت اجرای اعتبار سند رسمی ثبت شده
- 159.....7-4-2-3-3- وظایف ادارات ثبت اسناد و املاک
- 160.....8-4-2-3-3- اهداف ثبت اسناد و املاک
- 161.....9-4-2-3-3- منافع ثبت اسناد و املاک
- 162.....5-2-3-3- تشکیلات اداری ثبت
- 164.....1-5-2-3-3- ترکیب هیات نظارت
- 164.....2-5-2-3-3- ترکیب شورای عالی ثبت
- 166.....6-2-3-3- اسناد مالکیت معارض
- 166.....1-6-2-3-3- وظایف اداره ثبت در رابطه با سند مالکیت معارض
- 167.....2-6-2-3-3- وظایف دفاتر اسناد رسمی در رابطه با سند مالکیت معارض
- 167.....3-6-2-3-3- تکلیف دارنده سند مالکیت معارض (موخرالثبت)
- 168.....4-6-2-3-3- اعتبار اسناد متعارض

- 168..... 5-6-2-3-3- رای دادگاه در مورد اسناد مالکیت معارض
- 168..... 3-3-3- نقشه برداری و کاداستر
- 169..... 1-3-3-3- کاداستر و انواع آن
- 172..... 2-3-3-3- اطلاعات قابل استفاده از نقشه های کاداستر
- 172..... 3-3-3-3- امتیازنقشه های کاداستر نسبت به نقشه های سنتی
- 173..... 4-3-3-3- مزایای کاداستر
- 174..... 1-4-3-3-3- مزایای کاداستر برای دولت و جامعه
- 175..... 4-3-3- جهانی شدن
- 175..... 1-4-3-3- تاریخچه جهانی شدن
- 176..... 5-3-3- تعریف تجارت الکترونیکی
- 176..... 1-5-3-3- اشکالات احتمالی تجارت الکترونیکی
- 176..... 2-5-3-3- امضای الکترونیکی
- 176..... 3-5-3-3- تعریف امضاء الکترونیکی در قانون تجارت ایران

ضمیمه

- 178..... مفهوم ترکیبی سه واژه «ادله اثبات دعوی»
- 178..... مفهوم ادله
- 178..... دلیل به لحاظ لغوی
- 178..... دلیل از منظر حقوقی
- 179..... تقسیم بندی ادله از نظر اثبات
- 180..... ادله اثبات دعوی
- 180..... تفاوت ادله اثبات دعوی با ادله اثبات احکام
- 181..... ادله اثبات دعوی و وسایل اثبات دعوی
- 181..... تقسیم ادله اثبات دعوی به لحاظ منشأ آنها
- 181..... منع تحصیل دلیل از جانب دادگاه
- 182..... تأمین دلیل
- 183..... اقسام ادله اثبات دعوی از حیث سابقه شرعی و فقهی
- 183..... تعریف دعوی و انواع آن

184 دو شرط اساسی برای ایجاد دعوا
185 دو شرط اساسی تحقق دعوا
185 مفهوم اعم دعوا
185 شرایط اقامه دعوا
186 انواع دعاوی به لحاظ ماهیت حق مورد اجرا
187 دعاوی عینی
187 تفاوت دعاوی عینی و شخصی
187 دعاوی مختلط
188 انواع دعاوی به لحاظ حق مورد اجرا
188 دعاوی منقول
188 دعاوی در حکم منقول
189 دعاوی غیر منقول
189 انواع دعاوی غیر منقول
189 دعاوی تصرف
189 انواع دعاوی تصرف
189 انواع دعاوی از حیث جنبه کیفری یا حقوقی
190 ارکان دعوا
191 حق و انواع آن
192 انواع حق عینی
192 حق از نظر قانون مدنی
192 انواع حق از نظر قانون مدنی
194 تقسیمات اموال در فقه امامیه
196 نتایج و دستاوردها
199 پیشنهادها
200 فهرست منابع
206 چکیده انگلیسی

مقدمه

شناسه موضوع پژوهش

قرآن کریم به صراحت مساله اسناد کتبی را در معاملات مطرح نموده است. در فقه و حقوق اسلام سندی که قابلیت استناد داشته باشد به عنوان یکی از دلایل اثبات دعوی مطرح می باشد. قانون مدنی کشورمان نیز سند کتبی را در عداد ادله اثبات دعوی برشمرده است. برخی دیگر از ادله اثبات دعوا اقرار، شهادت، قسم، علم قاضی و.. می باشند. اقرار؛ یعنی اخبار به حقی به ضرر خود. که برخی به آن اعتراف نیز می گویند. و قاعده مشهور فقهی «اقرار العقلاء علی انفسهم جائز» مبین آن است.

جایگاه سند در میان دیگر ادله اثبات دعوی

آنچه می توان گفت این است که شاید اقرار مهمترین ادله اثبات دعوا باشد لیکن در عمل، به ندرت اتفاق می افتد که افراد اقرار و اعتراف کنند، بنابراین عملاً در میان ادله اثبات دعوا اقرار کاربرد بسیار محدودی داشته است چرا که؛ اگر افراد به گناه و ظلم خود اعتراف نمایند، شاید دیگر دعوایی واقع نشود و نیاز به دادرسی نباشد.

شهادت یکی دیگر از ادله اثبات دعوا می باشد که در قرآن و فقه اسلامی کیفیت و کمیت آن، نحوه شهادت و شرایط شاهد به تفصیل آمده است و هم اکنون نیز در دادگاهها به عنوان یکی از مهمترین ادله اثبات دعوا مطرح می باشد.

اما این دلیل نیز در جامعه امروزی به علت های گوناگون چندان نمی تواند فصل خصومت نماید زیرا نسیان، خطا، کتمان حقیقت، تطمیع یا ارباب شهود، شهادتهای متناقض، جلب منفعت، کحولت سن و بیماری شاهد، صعوبت راه برای حضور در جلسه دادگاه و حب و بغض ها و نسبت های فامیلی و.. باعث شده است که سند در میان ادله اثبات دعوا در درجه بالاتری از آن قرار بگیرد. ضمن آن که قانون مدنی کشورمان شهادت نامه را سند ندانسته و مطابق ماده 1285 قانون مدنی، فقط اعتبار شهادت را خواهد داشت بنابراین صرف کتبی بودن شهادت، سند محسوب نشده و فقط اعتبار شهادت را دارد.

سایر ادله اثبات دعوا نیز از درجه کمتری برخوردار می باشند. بطور مثال؛ وقتی که هیچ دلیل دیگری نباشد نوبت به قسم می رسد. حصول علم قاضی نیز به راحتی ممکن نیست.

پس همانطوریکه ملاحظه می شود سند در میان ادله اثبات دعوا از اهمیت بیشتری برخوردار است هرچند معایبی مانند احتمال جعل و عدم جد و... نیز در آن وجود دارد.

پیشرفت فنون و وسایل تنظیم اسناد، بهره گیری از دانش روز می تواند عیوب اسناد را به حداقل رسانده و همچنان به عنوان مهمترین ادله در اثبات دعاوی حقوقی مطرح باشد.

مزایای سند

اسناد دارای مزایای بسیاری می باشند که آنها را از سایر ادله اثبات دعوا ممتاز می سازند. یکی از این مزایا قدرت ماندگاری آن است. اسناد در مقایسه با شاهد قدرت ماندگاری بیشتری دارند ضمن اینکه اسناد رسمی چند رسانه و چند نسخه ای می باشند و در صورت از بین رفتن، به سهولت تهیه رونوشت از آنها امکان پذیر است.

یکی دیگر از مزایای اسناد اینست که چون قبل از منازعه تهیه می شود بسیار به عدالت نزدیکتر و ارباب و تطمیع و... که در شاهد وجود دارد، در آن راه ندارد.

از دیگر مزایای اسناد عدم احتمال کتمان حقیقت است. شاهد به راحتی می تواند کتمان حقیقت نماید و کشف آن بسیار دشوار است اما این مشکل در مورد اسناد وجود ندارد.

اسناد انواع و اقسام مختلفی دارند که امروزه کاربرد و استفاده از اسناد بسیار فراوان است. در میان اسناد، اسناد رسمی موضوع قانون مدنی و بویژه سند رسمی موضوع قانون ثبت از اعتبار بیشتری برخوردارند زیرا قانون برای آنها مزایای مختلف در نظر گرفته است که تفصیل آن خواهد آمد.

علاوه بر اسناد رسمی، اسناد دیگری نیز وجود دارند که قانون برای آنها اعتبار ویژه ای قائل شده است و آنها را در زمره اسناد رسمی قرار داده است که به آنها اسناد در حکم رسمی گفته می شود مانند چک.

نقاط قوت سند قابل تقویت و نقاط ضعف آن با بکار بستن تکنولوژی روز دنیا قابل رفع است. بکارگیری روشهای نوین در ثبت اسناد مانند بکارگیری سیستمهای مکانیزه یکپارچه ثبت ملک (میثم) در

ثبت املاک و استفاده از کاداستر در انواع مختلف اشتباهات، تعارضات اسناد را به حداقل ممکن رسانده و اعتبار اسناد را بیش از پیش تحکیم بخشیده است.

امید است؛ تحکیم اعتبار و قدرت اسناد استمرار یابد و ثبت نوین و مکانیزه اسناد تحقق یابد زیرا با تحقق ثبت نوین بسیاری از اختلافات ملکی مردم رفع و دعاوی حقوقی تقلیل می یابد.

بنابراین با توجه به اهمیت بیش از پیش علوم ثبتی و امر اسناد و ضرورت تنظیم اسناد در زمان کنونی، اطلاع رسانی و گنجاندن این درس در دوران دبیرستان و همچنین توسعه و تاسیس رشته های مختلف علوم ثبتی در دانشگاهها امری بدیهی به نظر می رسد.

الف. اهمیت و ضرورت پژوهش

تنظیم اسناد با اختراع خط آغاز و با توسعه بشری تغییراتی در ابزار و نحوه تنظیم آن حادث گردیده است اما گسترش جمعیت در قرن حاضر، پیدایش نیازهای جدید، مطرح شدن مالکیت معنوی علاوه بر مالکیت مادی، بشرو دولتها را به استفاده بهینه از وقت و انرژی ترغیب نموده تا از غافله زمان عقب نمانند. همانطوریکه رهبر معظم انقلاب اسلامی، امسال را سال اصلاح الگوی مصرف نام نهادند و بر صرفه جویی در همه امور تاکید فرمودند. یکی از مصادیق فرمایشات معظم له، صرفه جویی در وقت و زمان است. توجه به امر تنظیم اسناد در کیفیت و کمیت آن، موجب صرفه جویی در وقت و زمان مردم و دولت می گردد و چرخهای اقتصاد کشور را به حرکت در می آورد و راه توسعه قضایی را هموار می سازد.

در قرون اخیر، تنظیم اسناد بویژه در بخش املاک، متناسب با پیشرفت بشر ارتقاء نیافته، لذا اکثر مردم کشورمان به سوی تنظیم اسناد عادی (قولنامه) متمایل گردیده اند که انبوهی از پرونده های حقوقی مرتبط با اسناد مذکور در دادگاهها تشکیل و مشکلاتی را در امر قضا ایجاد نموده است.

در امور املاک و اراضی، بسیاری از مردم برای احقاق حق خود به دادگاههای صالح مراجعه نموده و با صرف هزینه های گزاف (مادی و معنوی) ممکن است به حق خود برسند و برخی نیز با استفاده از خلا های قانونی و معایب اسناد صادره در بخش املاک باعث تضییع حقوق دیگران شده و دستگاه قضا را نیز متحمل صرف هزینه های زیادی نموده است.

از طرفی با توجه به ارزش فوق العاده وقت و زمان در حال حاضر و در سالهای آتی، حضور شهود در دادگاهها امری مشکل و وقت گیر است علاوه بر اینکه احتمال نسیان، خطا و... نیز در شهود متنفی نبوده و بسیار است.

یکی از مؤلفه های مهم اسناد صادره در بخش املاک، نقشه برداری و تعیین طول و عرض جغرافیایی آن است. که تاکنون مورد توجه جدی مسئولین امر نبوده است. در تعیین حدود املاک از عوارض جغرافیایی مانند رودخانه، جوی، راه و مانند آن استفاده می شده است در حالیکه هیچکدام از این عوارض نه تنها ثابت نبوده بلکه به مرور زمان دستخوش تغییر و تحولات می شوند بطور مثال رودخانه در اثر طغیان ممکن است مسیر خود را تغییر دهد. راه نیز ممکن است متروک شده و به مرور زمان از بین برود در نتیجه در تعریف حدود اربعه ملک مورد ثبت خدشه وارد شده و باعث اختلاف مالکین املاک مجاور می گردد.

بنابراین، این پژوهش ضمن بررسی احکام فقهی و حقوقی سند و تطبیق نظرات فقهی و حقوقی در رابطه با سند، ضمن تبیین جایگاه واقعی اسناد، مزایا و معایب آن را بر شمرده و راهکار رفع معایب اسناد صادره بویژه در بخش املاک را ارائه نموده است.

بدیهی است قضاوت در بسیاری از امور حقوقی متأثر از امر اسناد وصحت و سقم آن است. اگر اسناد از تکنولوژی روز، بهره مند گردند و متناسب با آن نقش اسناد رسمی تحکیم بیشتری بیابد بطور قطع بار سنگینی از دوش دستگاه قضا برداشته شده و قضات مجرب در امور مهمتری انجام وظیفه خواهند نمود.

ب. سؤالیهای اساسی پژوهش

در این پایان نامه ضمن بررسی کلمه «سند» از نظر لغوی و اصطلاحی، سؤالات مهمی حول کلمه سند طرح خواهد شد که به شرح ذیل می باشد:

- اعتبار سند از منظر قرآن چگونه است؟
- نگاه اسلام به سند طریقی است یا موضوعی؟
- اعتبار سند نزد فقها و حقوقدانان تا چه اندازه است؟

- منشا اختلاف نظر فقها و حقوقدانان در مورد اعتبار اسناد چیست؟
- سند و انواع آن کدامست؟
- کدام اسناد از حمایت قانون برخوردارند؟
- ضرورت وجود سند در جوامع امروزی تا چه اندازه است؟
- تثبیت مالکیت مادی و معنوی مردم چه تأثیری در حفظ حقوق مردم دارد؟

ج. فرضیه های پژوهش

- از مفاد آیه «دین» لزوم تنظیم سند استنباط می گردد .
- سند در اثبات دعاوی طریقت دارد .
- وجود سند در دعاوی امروزی ضرورت دارد.
- با توجه به توسعه جهانی و پدیده جهانی شدن سیر تکامل مالکیت و قراردادها، «سند» نقش مهمی در تثبیت مادی و معنوی دارد.
- اعتبار مصادیق و انواع سند در زمان کنونی وابسته به حکم و نظر عرف صحیح و معتبر است .
- یکی از مهمترین مؤلفه های توسعه یک کشور، صدور اسناد وثبت املاک با استفاده از تکنولوژیهای روز دنیاست.

د. پیشینه پژوهشی و نوآوری آن

در این پژوهش سیر تکاملی سند در ادیان قبل از اسلام و بعد از اسلام بررسی و ضمن بیان دیدگاه اسلام و قرآن و روایات، در رابطه با اعتبار اسناد، نظر فقها و حقوقدانان نیز بیان می گردد .

در بخش دیگری از این پژوهش اعتبار اسناد با توجه به مباحث اصولی جدید مانند سیره عقلا و حجیت ظواهر بررسی شده است .

در ادامه تحقیق ضمن بیان انواع اسناد حقوقی و گزیده ای از حقوق ثبت مساله تعارض اسناد بررسی و راهکار گریز از صدور چنین اسنادی نیز در مقوله کاداستر بیان گردیده است . در قسمتی دیگر از این پژوهش، تفاوت اسناد سنتی و مدرن بررسی، ضمن لزوم گذرا از ثبت سنتی و حرکت به سوی ثبت